

V Û H Û U B Ì N H

NÂNG CAO VÀ PHÁT TRIỂN TOÁN

7

TẬP MỘT

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

VŨ HỮU BÌNH

NÂNG CAO VÀ PHÁT TRIỂN
TOÁN 7

TẬP MỘT

(Tái bản lần thứ mười)

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

P HÂN ĐẠ I S Ớ

Chương I

SỐ HỮU TỈ. SỐ THỰC

§1. CỘNG, TRỪ, NHÂN, CHIA CÁC SỐ HỮU TỈ

Các phân số bằng nhau biểu diễn cùng một số hữu tỉ. Số hữu tỉ là số có thể viết được dưới dạng phân số $\frac{a}{b}$ với $a, b \in \mathbf{Z}$, $b \neq 0$. Tập hợp các số hữu tỉ được kí hiệu là $\mathbf{Q}$.

Ta xác định trên $\mathbf{Q}$ một thứ tự như sau :

$$\frac{a}{b} < \frac{c}{d} \Leftrightarrow ad < bc \quad (a, b, c, d \in \mathbf{Z}; b, d > 0).$$

Ta xác định trên $\mathbf{Q}$ hai phép toán :

– phép cộng : $\frac{a}{b} + \frac{c}{d} = \frac{ad + bc}{bd}$;

– phép nhân : $\frac{a}{b} \cdot \frac{c}{d} = \frac{ac}{bd}$.

Phép cộng số hữu tỉ có bốn tính chất : giao hoán, kết hợp, cộng với số 0, cộng với số đối. Phép nhân số hữu tỉ có bốn tính chất : giao hoán, kết hợp, nhân với số 1, nhân với số nghịch đảo.

Giữa phép nhân và phép cộng có quan hệ : phép nhân phân phối đối với phép cộng. Giữa thứ tự và phép toán có quan hệ :

$$x < y \Rightarrow x + z < y + z ;$$

$$x < y \Rightarrow xz < yz \quad \text{với } z > 0 ;$$

$$x < y \Rightarrow xz > yz \quad \text{với } z < 0.$$

Trừ đi một số hữu tỉ là cộng với số đối của số ấy. Chia cho một số hữu tỉ khác 0 là nhân với số nghịch đảo của số ấy. Mọi số hữu tỉ khác 0 đều có số nghịch đảo. Do đó phép chia một số hữu tỉ cho một số hữu tỉ khác 0 bao giờ cũng cho kết quả là một số hữu tỉ.

Ví dụ 1

a) So sánh tổng và tích của mỗi cặp phân số sau :

$$\frac{7}{5} \text{ và } \frac{7}{2}; \frac{8}{11} \text{ và } \frac{-8}{3}.$$

b) Cho phân số $\frac{a}{b} \neq 1$. Hãy tìm phân số $\frac{c}{d}$ sao cho $\frac{a}{b} + \frac{c}{d} = \frac{a}{b} \cdot \frac{c}{d}$.

Giải :

a) $\frac{7}{5} + \frac{7}{2} = \frac{7}{5} \cdot \frac{7}{2}; \frac{8}{11} + \frac{-8}{3} = \frac{8}{11} \cdot \frac{-8}{3}$.

b) Với $b \neq 0, d \neq 0, a \neq b$ thì

$$\begin{aligned} \frac{a}{b} + \frac{c}{d} = \frac{a}{b} \cdot \frac{c}{d} &\Leftrightarrow \frac{ad + bc}{bd} = \frac{ac}{bd} \Leftrightarrow ad + bc = ac \Leftrightarrow ad = ac - bc \\ &\Leftrightarrow ad = c(a - b) \Leftrightarrow \frac{c}{d} = \frac{a}{a - b}. \end{aligned}$$

Chẳng hạn : Nếu $\frac{a}{b} = \frac{7}{5}$ thì $\frac{c}{d} = \frac{7}{7 - 5} = \frac{7}{2}$.

Nếu $\frac{a}{b} = \frac{8}{11}$ thì $\frac{c}{d} = \frac{8}{8 - 11} = \frac{8}{-3} = \frac{-8}{3}$.

Bài tập

1. So sánh các số hữu tỉ :

a) $\frac{-18}{91}$ và $\frac{-23}{114}$;

b) $\frac{-22}{35}$ và $\frac{-103}{177}$.

2. Tìm hai phân số có tử bằng 9, biết rằng giá trị của mỗi phân số đó lớn hơn

$\frac{-11}{13}$ và nhỏ hơn $\frac{-11}{15}$.

3. Cho các số hữu tỉ $\frac{a}{b}$ và $\frac{c}{d}$ với mẫu dương, trong đó $\frac{a}{b} < \frac{c}{d}$. Chứng minh rằng :

a) $ad < bc$;

b) $\frac{a}{b} < \frac{a + c}{b + d} < \frac{c}{d}$.

4. Kí hiệu $[x]$ là số nguyên lớn nhất không vượt quá x , gọi là *phần nguyên của x* , chẳng hạn $[1,5] = 1$; $[5] = 5$; $[-2,5] = -3$.

a) Hãy tính : $\left[\frac{-1}{7} \right]$; $[3,7]$; $[-4]$; $\left[\frac{-43}{10} \right]$.

b) Cho $x = 3,7$. So sánh :

$$A = [x] + \left[x + \frac{1}{5} \right] + \left[x + \frac{2}{5} \right] + \left[x + \frac{3}{5} \right] + \left[x + \frac{4}{5} \right] \quad \text{và} \quad B = [5x].$$

c) Tính $\left[\frac{100}{3} \right] + \left[\frac{100}{3^2} \right] + \left[\frac{100}{3^3} \right] + \left[\frac{100}{3^4} \right]$.

d) Tính $\left[\frac{50}{2} \right] + \left[\frac{50}{2^2} \right] + \left[\frac{50}{2^3} \right] + \left[\frac{50}{2^4} \right] + \left[\frac{50}{2^5} \right]$.

e) Cho $x \in \mathbb{Q}$. So sánh $[x]$ với x , so sánh $[x]$ với y trong đó $y \in \mathbb{Z}$, $y < x$.

5. Thực hiện các phép tính :

a) $\frac{-2}{3} + \frac{3}{4} - \frac{-1}{6} + \frac{-2}{5}$;

b) $\frac{-2}{3} + \frac{-1}{5} + \frac{3}{4} - \frac{5}{6} - \frac{-7}{10}$;

c) $\frac{1}{2} - \frac{-2}{5} + \frac{1}{3} + \frac{5}{7} - \frac{-1}{6} + \frac{-4}{35} + \frac{1}{41}$;

d) $\frac{1}{100 \cdot 99} - \frac{1}{99 \cdot 98} - \frac{1}{98 \cdot 97} - \dots - \frac{1}{3 \cdot 2} - \frac{1}{2 \cdot 1}$

6. Cho các số hữu tỉ x bằng $1,4089$; $0,1398$; $-0,4771$; $-1,2592$.

a) Viết các số đó dưới dạng tổng của một số nguyên a và một số thập phân b không âm nhỏ hơn $1^{(*)}$.

b) Tính tổng các số hữu tỉ trên bằng hai cách : tính thông thường, tính tổng các số được viết dưới dạng ở câu a.

c) Hãy so sánh a và $[x]$ trong từng trường hợp ở câu a.

(*) Trong cách viết này, a là phần nguyên của x , còn b là phần lẻ của x . Kí hiệu phần lẻ của x là

$\{x\}$ thì $x = [x] + \{x\}$.